

Tendències

Virus d'hivern

Epidèmia de grip

La vacuna s'ha esgotat a les farmàcies, però encara en queda als CAP

ANA MACPHERSON
Barcelona

La grip ja ha començat a inundar les aules, les oficines, el metro i, lògicament, els serveis d'urgències. Oficialment, ja hi ha epidèmia a Catalunya i en més de la meitat de les comunitats. Els virus s'estenen al seu aire, i van progressant.

A Catalunya la previsió dels epidemiòlegs és que aquesta setmana i la que ve l'expansió de la grip es mantingui en nivells baixos o moderats, però creixerà i hi haurà pics alts en algunes zones de Lleida i Tarragona.

És més o menys el mateix de sempre, però sembla que aquest any hi haurà sort, i les varietats que estan circulant més són les

OPTIMISTES

La variant de virus que de moment predomina no és tan greu com la del 2018

"EL PITJOR HA D'ARRIBAR"

Ara per ara la irrupció és suau, però s'espera que empitjori a Tarragona i Lleida

que la vacuna defensa més bé. "De totes maneres, això es confirmarà les properes setmanes. De moment, hi ha un predomini gairebé absolut dels virus A, amb majoria de casos, un 65%, del tipus H1N1, el de la grip del 2009. Però aquesta situació pot canviar: encara no sabem a quin tipus d'epidèmia ens enfrontem", aclareix Antoni Trilla, epidemiòleg i expert en grip del Clínic.

L'any passat aquí va predominar el virus B per sorpresa (als Estats Units va córrer més el tipus A), i a més a més en la versió més

mal protegida per la vacuna. "Va ser el pitjor any de l'última dècada en nombre d'afectats i en casos greus", recorda Trilla.

De moment, que guanyi el virus tipus A de llarg, i especialment l'H1N1, és una bona notícia. "Fa anys que circula amb poques mutacions, o sigui que hi ha molta població immunitzada i, a més a més, la vacuna és especialment efectiva

davant aquesta varietat". Fins a un 60% d'efectivitat. L'altre A en competició, l'H3N2, amb un 35% dels casos de moment, ja no és tan amable. Castiga especialment pacients fràgils per l'edat o per les diverses malalties que tenen, i tendeix a provocar episodis greus. A sobre, la vacuna no protegeix tan bé, i l'efectivitat arriba a un 20%.

Les vacunes tenen els seus ra-

cons. L'any passat la fabricació d'antígens per al virus AH3N2 va tenir una sorpresa: quan es va inocular el virus en ou per generar anticossos, va canviar una mica, "per supervivència", assegura l'epidemiòleg. "S'adapta per créixer, i els anticossos generats eren una mica diferents del virus que circulava. És una reacció espontània al virus".

Així doncs, si en la competició de virus de la grip d'aquest any guanya terreny aquesta varietat, el panorama no serà tan optimista.

"En urgències canvia molt la situació segons predomini un tipus o un altre", assegura la directora assistencial de Vall d'Hebron, Ana Ochoa. "El que passi les dues primeres setmanes farà que ens desbordi d'una manera o d'una

Les urgències estan al límit, però els centres es veuen més ben preparats

Les urgències estan al límit. No hi ha col·lapse, perquè no es tanquen, però algunes ambulàncies han hagut de portar els pacients a una segona destinació perquè en el primer centre no hi havia lloc per a les hores següents. A la pujada de les de Vall d'He-

bron dimecres es van arribar a reunir fins a 20 ambulàncies alhora.

Per poc que hi càpiguen, a tot arreu els boxs ja inclouen dues lliteres, la numeració s'estén a les columnes dels passadissos (també passa al desembrer), es disposen butaques quan no queden lli-

teres i als que esperen i tussen se'ls ofereix màscara quirúrgica perquè no estenguin els seus virus.

Reforços

Des de divendres es nota molta més "tensió". És la paraula que es permeten els responsables d'ur-

gències dels principals hospitals de Barcelona. Entre un 15% i un 20% més afluència de pacients. S'incrementa personal, sobretot infermeria i sanitaris, gràcies als plans d'hivern de Salut. Però metges... Alguns centres no els aconsegueixen trobar oferint contractes de dues o tres setmanes i una muntanya de pacients per persona.

D'això ja es queixen els auxiliars de Vall d'Hebron: "Tenim 12 pacients per atendre, persones a les quals cal fer un munt de proves, que no poden anar al lavabo

pel seu compte i que, a més d'estar malalts, estan incòmodes, a pocs centímetres de la llitera de l'altre", expliquen a Comissions Obreres de Vall d'Hebron. Des de la direcció aclareixen que per cada vuit pacients s'assigna una infermera i un auxiliar.

Diversos hospitals gaudeixen d'urgències noves –o gairebé noves– i espaioses, des de Sant Pau fins a Bellvitge, passant per l'hospital del Mar, les més recents a ser estrenades. A la vella torre d'urgències del Clínic fins i tot tenen una planta renovada amb

LA PRIMERA SETMANA

Incidència global

La taxa de grip registrada és de **109,4 casos per 100.000 habitants** (119 a Catalunya), el doble que la primera setmana el 2018

A Espanya

El nivell d'intensitat d'activitat gripal és **baixa**, si bé es detecta una evolució creixent

Casos greus

Un 52% dels malalts hospitalitzats tenen **més de 64 anys** i un 27% corresponen al grup d'edat de 45 a 64 anys

Morts

Des que va començar la crisi, un **10%** dels pacients ingressats han mort

altra, segons a qui afecti més". També dependrà de la vacunació. "Hi som a temps. La immunització triga 15 dies a ser efectiva, però la grip durarà setmanes, pot ser que fins a dos mesos, de manera que, malgrat que el període de vacunació més efectiu és de l'octubre al desembre, encara hi ha marge", indica Trilla.

Fins al 8 de gener s'havien vacunat ja un milió de catalans, segons dades de Salut Pública. Però a les farmàcies ja no queda ni una vacuna. Dos dels principals fabricants d'aquesta vacuna, GSK i Sanofi, van esgotar totes les disponibles per al sector privat al desembre o ja les van distribuir. No hi ha reserves.

Salut aclareix que qui s'hi decideix ara, pot anar al seu centre de primària perquè el vacuin, mal-

grat que no sigui persona de risc, perquè als CAP i als hospitals encara queden 118.000 dosis de reserva.

Fins ara, un 72,7% dels casos greus atesos als hospitals catalans no s'havien vacunat.

"El pitjor encara ha d'arribar", admet Cristina Nadal, directora de planificació del Departament de Salut. El pla d'hivern està dotat amb més de 19 milions per millorar la situació crítica per grip i altres virus de temporada, com el respiratori sincicial (VRS), que comença a decaure, i les bronquiolitis infantils, que han acabat fa molt poc, després de diversos pics anginosos. "Aquest any hem dotat el pla amb 3,2 milions per reforçar l'atenció primària", apunta Nadal. Es tracta d'atendre més a domicili des de l'equip que coneix més bé el malalt i evitar ingressos en hospitals que trastocuen tant la vida i, de vegades, la salut.

"Hem millorat, estem més ben preparats", assegura Cristina Nadal. "Tenim més bona informació tots els que hi participem, i ens coordinem d'una manera molt més eficaç". Cada dia hi ha reunió de la comissió operativa del territori. Són 23 en què participen tots els que tenen a veure amb aquesta atenció urgent que es dispara amb el fred i els virus, des de les residències de gent gran fins als hospitals mitjans, grans i petits, o els serveis d'atenció primària i les ambulàncies. "No sembla gaire espectacular, però ens permet ser molt més eficaços i amb tot el que hi té alguna cosa a dir implicat". Una vegada a la setmana hi ha reunió conjunta per videoconferència.

La logística de l'hivern cada vegada és més complexa. Les infraestructures van millorant, mai prou perquè un arribi a urgències i no es passi hores, moltes hores, esperant, ni per escapar-se de la incomoditat de no tenir intimitat tret de si s'està molt greu. Però hi ha més urgències de primària (CUAP), a Gràcia i Sant Martí. Hi ha més unitats d'intensius (Vall d'Hebron, Lleida i semicrítics a Girona), més llits d'hospitals intermedis per encarregar-se dels malalts de les grans urgències que no requereixen una atenció gaire especialitzada.

Però continua sent molt eficaç rentar-se les mans, tapar-se quan s'esternuda i s'estossegua i quedar-se a casa en cas de trobar-se malament i sentir-se engripat. Molt elemental.●

Paco Espinosa, ingressat del Clínic a casa per una infecció respiratòria, durant la visita de la infermera

El Clínic incrementa a 48 places l'hospitalització a domicili

El meu comandament de la tele, el meu llit...

ANA MACPHERSON Barcelona

Paco Espinosa està ingressat a casa seva des de diumenge. Begoña Ibáñez, la seva infermera del Clínic d'hospitalització a domicili, li acaba de donar l'alta. És una de les moltes víctimes del virus respiratori que acostuma a precedir la grip, el VRS (virus respiratori sincicial), i que el va portar a urgències fa una setmana amb una febre terrible, un tos que li causava grans dolors i la por al cos perquè passés alguna cosa amb el seu càncer acabat de curar, o el seu parkinson, o la seva MPOC (malaltia pulmonar obstructiva crònica), "perquè tinc de tot".

Els seus 60 anys, però, jugaven a favor, i també el fet que la Isa, la seva dona, pogués escurçar la seva jornada de matins per assegurar que estaria molt poc a estona sol. "A l'hospital estava

obligat a estar quiet en una habitació amb un altre pacient que tenia la mateixa infecció, perquè la podíem encomanar. I estant aquí, a casa, no és el mateix. Sobretot per a la Isa, no haver d'estar anant i venint de l'hospital. I aquí poso a la tele el que vull, però amb la mateixa atenció que si fos a l'hospital".

El Clínic fa anys que té un equip d'hospitalització a domicili. "Amb 23 infermeres amb molta experiència, molt resolutives, i quatre metges, dues secretàries, una coordinadora i jo com a responsable", explica Carme Hernández. Primer van començar amb problemes respiratoris greus i ara donen servei a totes les especialitats. Urgències ocupa un 65% d'aquests ingressos virtuals.

"Atenem de les vuit del matí a les nou del vespre de dilluns a diumenge. Visites diàries d'una hora o 40 minuts en pacients

amb catèters, medicació endovenosa, oxigen, situacions complicades, com a l'hospital", apunta Carme Hernández. "De passada, com que establixem un altre tipus de relació, parlem molt. Per exemple, de la manera que s'aplica el nebulitzador per a la seva MPOC o de consells de nutrició o de cures", afegeix Begoña Ibáñez, la infermera d'en Paco. "Només ho podem fer si hi ha un cuidador a casa 24 hores que es pot ocupar del malalt, dels seus àpats i la seva cura, i que ens pot trucar immediatament si sorgeix un problema o un dubte".

L'experiència funciona. Creixen en la mesura que ho permet el departament de Salut. "Un 10% dels pacients a qui els hi proposem ho rebutgen", explica Carme Hernández. "Però molts dels que atenem reclamen repetir. No volen ingressar a l'hospital si hi ha aquesta possibilitat".●

els seus boxs amb portes. Però, per si de cas, els hospitals estableixen vigilàncies extra cada 45 minuts per als seus pacients del passadís. Cal assegurar que els que esperen no empitjorin sense que ningú se n'adoni.

Llits extras de diversos tipus

La grip i el fred donen el tret de sortida d'una gran operació de logística. Els grans centres d'alta complexitat, els que reben l'afluència més gran d'urgències greus, aquestes setmanes posen en marxa tota mena d'acords a fi

de buscar ajuda extraordinària en la seva tasca. Sant Pau, per exemple, organitza especialment la xarxa d'atenció per a pacients complexos, descompensats i grans per als quals no hi ha prou d'estabilitzar. "Hem d'assegurar la seva cura a casa, a la residència o en un centre intermediari on els donaran la medicació, cures de tot tipus i supervisió clínica fins que es recuperin. A l'hospital terciari només hi han d'ingressar els que necessitin tota aquesta especialització. No és el cas de la majoria, que en una

institució així fins i tot empitjoren", explica la directora d'urgències, Mireia Puig. Per això s'organitzen amb l'hospital Dos de Maig, on metges de Sant Pau atenen pacients traslladats, però cuidats per infermeria del Dos de Maig. A més a més, té acords amb residències geriàtriques que vigilen la convalsència i equips que porten hospitalització a domicili.

Aquesta opció és una de les de més èxit del Clínic. "Aquest any tenim 48 pacients que podem mantenir ingressats a casa seva,

atesos cada dia per infermeres i metges de l'hospital", explica Ernest Bregulat, adjunt d'urgències del Clínic.

Tot l'any al límit

Els hospitals mitjans, com ara l'Esperança, Plató, Sagrat Cor, Dos de Maig, Sant Rafael o Pere Virgili ofereixen sales extra als Vall d'Hebron, Sant Pau, Clínic o el Mar a fi de multiplicar la seva capacitat d'ingrés. Tots, a més, obren totes les seves plantes per a aquestes dates. "I ampliem capacitat, per exemple, ingressant

el mateix dia els qui s'operaran, en lloc del dia abans. Això ens permet 60 estades diàries més", explica Ana Ochoa, directora assistencial de Vall d'Hebron.

Els responsables d'urgències asseguren, en general, que estan molt més ben preparats per a la davallada de salut que porta el fred i els virus respiratoris, sobretot la grip. El problema és que durant la resta de l'any treballen tots al límit, de manera que quan arriben aquestes dates no queda gaire marge i l'aigua tendeix a vessar.●

Plens. Els serveis d'urgències dels grans hospitals com el de Vall d'Hebron s'omplen de cop, experimenten pics de demanda i els pacients hi passen moltes hores. Dimecres la cua d'ambulàncies cobria tota la pujada d'entrada de l'hospital

Consulta 1

Otorrinolaringologia

XAVIER CERVERA